

1. dat geen zuster voor den arbeid onder vrouwen en meisjes op het zendingsterrein mag worden uitgezonden, dan die in het bezit is van het diploma voor zendingszuster;
2. dat aan den hoogleraar in de zendingsvakken worde opgedragen, zoo vaak dit noodig blijkt een cursus te openen in de zendingsvakken ten behoeve van a.a. zendingszusters en zulks onder bepaling:
 - a. dat tot dezen cursus alleen leerlingen worden toegelaten, die bij het door hem in tegenwoordigheid van twee zendingsdeputaten ingesteld onderzoek blijken te voldoen aan de eischen, die door hem in overleg met de deputaten der Generale Synode voor de zending daarvoor zijn gesteld;
 - b. dat deze cursus minstens één jaar zal duren en kosteloos gegeven wordt;
 - c. dat bij het einde van den cursus de zendingshoogleraar in tegenwoordigheid van twee zendingsdeputaten de leerlingen zal examineren en aan de examinanda, welke kennis ook naar het oordeel van de deputaten, wel voldoende wordt geacht, een diploma voor zendingszuster zal uitreiken;
 - d. dat bij het onderzoek sub c. genoemd, vooraf een testimonium moet worden overgelegd, waaruit blijkt, dat zij behoorlijk studie van de taal heeft gemaakt, die zij later zal moeten gebruiken.

Wat de eischen betreft, die in 2a worden genoemd, deze worden door de commissie, die bovengenoemde voorstellen indiende, nader omschreven als volgt:

„Zal“, zoo luidt het oordeel van bovengenoemde commissie, „een zendingszuster met vrucht kunnen arbeiden, dan is het echter beslist noodig, dat zij:

1. behoorlijk algemeen ontwikkeld zij;
2. goed onderlegd zij in de kennis van den inhoud der Heilige Schrift en van de leerstellige waarheid, en iets wete van de kerkgeschiedenis;
3. eenige kennis hebbe van de zendingsvakken;
4. redelijk de taal kenne van het volk, waaronder zij zal hebben te arbeiden.“

Adressanten voegen er nog een weinig ter verduidelijking aan toe.

De zendingszuster, zoo verklaren zij, moet behoorlijk algemeen ontwikkeld zijn en in de genoten vooropleiding getoond hebben aanleg te bezitten voor taalstudie. „Het Javaansch is zoo'n moeilijke taal, dat meisjes, die niet duidelijk dezen aanleg voor taalstudie bezitten, voor de taak van zendingszuster ongeschikt zijn.“

Een van de dingen, waar op gelet moet worden, is, of de uit te zenden zendingszusters die kwaliteiten bezitten, waardoor ze gemakkelijk kunnen samenwerken met anderen, niet zwaarmoedig zijn, zoodat ze zich al te gauw overbelast gevoelen en wat al te spoedig last hebben van de vreemde toestanden der inheemsche wereld, die ze zal leeren kennen. Zulke naturen zouden het te moeilijk hebben en bovendien krijgen zulke personen niet gemakkelijk contact met de Javaansche vrouwen, die het bij intuïtie voelen of men te doen heeft met een vrouw, die hefdevel en belangstellend de Javaansche wereld tegemoet treedt.

We denken bij deze uiteenzetting aan een inrichting als de G.O.Z.E. (Gereformeerde opleiding voor Zending en Evangelisatie) in Arnhem, waar niet alleen onderwijs gegeven wordt in de vakken, onder 2 en 3 hierboven genoemd, maar waar de leerlingen ook praktisch eenigen tijd werkzaam gesteld worden en in de praktijk kan blijken of de gewenschte eigenschappen voor zendingszuster aanwezig zijn.“

En dan de kosten van dezen arbeid? zoo vraagt vandaag haast iedereen al gauw. Adressanten zijn van oordeel, dat het salaris van de zendingszuster moet beginnen met dat, hetwelk ook het aanvangssalaris is van de verpleegsters aan de zendingsziekenhuizen, die f 125,— per maand ontvangen + vrije woning en vrije geneeskundige behandeling, waar later dan enkele periodieke verhoogingen aan moeten worden toegevoegd. Daarbij zal een post gevoegd moeten worden van f 50,— per maand voor reiskosten, te houden cursussen enz., terwijl er evenzo een post van f 50,— moet gereserveerd worden voor repatriatie en pensioen. De kosten voor uitrusting en overtocht, een uitgave in eens, ramen we op f 1000,—.

Op de vraag of de kosten niet meer zullen worden, als deze zendingszuster straks inheemsche vrouwelijke hulpkrachten moet aanstellen, antwoorden zij, „dat ook al wordt er geen zendingszuster uitgezonden, de uitbreiding van 't werk vanzelf meerdere kosten met zich meebrengt. Als er b.v. voor de vrouwenzalen geen vrouwelijke inheemsche hulpkracht wordt aangesteld, zal er toch een mannelijke kracht moeten zijn, die op de vrouwenzalen werkt. Als er voor de aparte samenkomsten met vrouwen, het leiden van Bijbelkringen voor vrouwen geen vrouwelijke krachten aanwezig zijn, zullen toch mannelijke krachten dit werk moeten verrichten. Deze uitgaven gaan door, of er een Europeesche zendingszuster is of niet. Hier moet dus alleen begroot worden, welke kosten er aan de uitzending van Europeesche zendingszusters verbonden zijn.“

Tot zoover voor ditmaal. Volgende week gaan we verder.

K. S.

Een professor bij de meisjes tegen een dominee.

De J. G. Feenstra heeft een goeden staat van dienst, meenen we. Niettemin wordt er openlijk tegen hem gewaarschuwd. Voor het forum van onze meisjes, wier leeftijd voor een deel die van zijn catechisanten is. Het sein wordt „op onveilig gesteld“ door prof. dr. V. Hepp, die onlangs, tot twee maal toe, klaagde, dat, als er geen andere geest in sommige bladen voer, het niet de polemiek niet in orde zou komen.

Hoort de aanleiding. De Feenstra schreef in „Bouwen en Bewaren“, het orgaan van onze meisjes:

IV. De kwestie van de pluriformiteit.

A. Wij missen de zithare eenheid van de kerk, zien vele kerken, en om nu uit de moeilijkheid te geraken hebben sommigen de toevlucht genomen tot de pluriformiteit, de meervormigheid, alsof de éne kerk van Christus zich in veel vormen moet openbaren. De schoone naam pluriformiteit moet dan een zondige toestand goedpraten!

B. Feitelijk is deze „zoogenaamde“ pluriformiteit (meervormigheid) niet anders dan pluraliteit (meervoud van kerken).

Sommigen verblijden zich er over en zien hierin een rijke verscheidenheid. Anderen treuren er over en zien hier de gevolgen van de zonde, de verdeeldheid.

C. De pluriformiteit mag niet worden aanvaard. Het lichaam van Christus openbaart zich niet in verschillende instituten. De gescheurdheid en verdeeldheid is zonde, en mag nooit goedgekeurd worden. Christus wil de eenheid van Zijn kerk.

D. De pluriformiteit wordt in de belijdenis niet geleerd. Elke geloovige heeft de plicht de eenheid der kerk te onderhouden, en zich te voegen bij de ware kerk.

E. De pluriformiteit wordt in Gods Woord niet geleerd. Zie Joh. 17:21.

F. Wij hebben niet te vragen, naar de kenmerken van den waren dominee, maar naar de kenmerken van de ware kerk.

Prof. Hepp merkte naar aanleiding daarvan op:

Ik zal er hier niet meer van zeggen dan 't volgende.

In deze voorlichting wordt de hand aan het voorbeen doorgesneden.

Wat door de Feenstra hier bestreden wordt was wel geen specialité van Dr. Kuyper, maar werd door hem toch met deugdelijke argumenten warm verdedigd.

En dat wordt weggevaagd in een blad, wier hoofdredactrice zijn naam draagt en tegenover wie men verplicht is, dat het vaderlijk erfgoed zal worden bewaard.

Onze meisjes mogen zoo niet worden voor-geleerd!

Meisjes leest zulke stukken kritisch!

Spreekt er uw Bondsbestuur over!

Wij zullen er niet meer van zeggen dan het volgende.

a. Dat prof. Hepp er niet meer van zei, dan het bij hem volgende, is juist het groote „ongeluk“, als ik me n.l. op zijn standpunt plaats. Indertijd heeft prof. Hepp de Feenstra, en mij, en anderen, die hij „nauwkeurig“ gelezen had (alleen daaruit weet ik, dat wij samen bedoeld waren, plus nog enkelen, b.v. ds. den Houting) ook al weer voor jonge menschen, de studenten der Vrije Universiteit n.l. bestreden inzake de pluriformiteit. We „seden in het hart der Reformatie“. Het is voorzeker geen bagatel. We hebben toen breed geantwoord, en geconstateerd, dat prof. Hepp sneed in 't latijn van eenen reformator, en dus niet heel en al diens hart had blootgelegd. Prof. Hepp heeft daarop nooit geantwoord. Dat hebben natuurlijk die meisjes ook wel gezien, en de Feenstra ook. Men moet nu eenmaal roeien met de riemen, die men heeft, collega Hepp.

b. In deze voorlichting (van de Feenstra, wel te verstaan) wordt de hand aan één persoon uit het verleden niet doorgesneden. Tenzij het afwijken van iemand op een onderdeel betekent: den band aan zoo één doorsnijden. In dat geval heb ik niets dan doorgesneden banden. De éne man was dr. A. Kuyper. Anderen evenwel, en wel tijdgenooten van Kuyper, dachten anders dan hij. Beuker, b.v.; ik heb nog pas verteld van 't exemplaar van zijn uitgave van Kuyper's Tractaat van de Reformatie der Kerken, met eigenhandige aantekeningen. Bestemd voor de Kamper bibliotheek op den duur. Beuker dus, en vele anderen. Vraag: hooren die menschen niet meer tot het verleden? Mogen alleen dr. M. Bouwman, en prof. dr. H. H. Kuyper (inzake 't kerkrecht) van dr. A. Kuyper afwijken? En anderen niet? Zelfs als zij gronden geven? Zelfs als het een geval betreft, waarin dr. Kuyper zelf de nadere apologie, hoewel beloofd, niet gaf? En moeten wij maar gehoorzaam afwachten, wat evengenooten, en ook prof. Hepp (die inzake dat kerkrecht den evengenooten bijviel) van dr. Kuyper wél, en wat zij niet laten vallen? Ook als argumentatie uitblijft? En moeten wij de vaders, die net zoo goed als dr. Kuyper onze vaders zijn, maar verloochenen, voorzoover het prof. Hepp in den zin komt, hen te negeren? We hebben het onlangs gevraagd, toen het over prof. Aalders' boek inzake het verbond ging (alleen dát, wat prof. Aalders zei, was gereformeerd, zoo lazzen we). Thans vragen we het weer. Of eigenlijk vragen we het natuurlijk niet. We zeggen alleen maar: wij denken ook nog na. En wij publiceren ook. Gij, prof. Hepp, deelt het in dezen niet, althans niet tusschen de eerste waarschuwing aan de studenten-leuzen en nu deze tweede aan de jonkvrouwelijke.

c. „Warm verdedigd“, ja, — maar niet na de zwārste aanvallen.

d. „En dat in een blad, dat een hoofdredactrice heeft, die den naam van dr. Kuyper voert!“ Vraag: mag wél de redacteur van „De Heraut“, die ook den naam van dr. Kuyper voert, afwijken van diens meening, en niet een orgaan van diens zuster? En hebben we de waarheid te behandelen als een familie-aangelegenheid? Ik heb in „De Heraut“ vaak gelezen: amicus Plato, sed magis amica veritas, graag mijn favoriet, maar liever nog de waarheid.

e. Het MAG niet, zegt prof. Hepp. Wij zeggen: dit van hemzelf mag niet. Wij wekken de meisjes, nu ook in

het openbaar, op, zich niet te storen aan het advies van een professor, die hier beweert, maar niet bewijst. Die bij herhaling aanvalt, en geen reactie geeft op de weerlegging. Het spijt ons, dit te moeten zeggen, want 't wordt een beetje raar onder ons; maar na de offers, die meer dan één bracht voor den vrede, is dit van „Credo“ weer een koudwaterbad. Als er geen andere geest in dit blad vaart, waarin de hoofdredacteur dit van hierboven schrijft, en een medewerker, ds. D. J. Couvée, ook al zeer bezorgd om de polemiek, eens 't volgende liet hooren:

„Nu zou ik wel een middel weten, om wat meer warmte voor u te verwekken, door te zeggen: strooi in uw preek zoo eens een paar mode-woorden, zooals verbond of zelf of laat eens flink uitkomen, dat gij daar op uw dorpe uw kerk houdt voor de eenig-ware kerk en alle andere voor secte. Eigenlijk ware het uitspreken van het woord pluriformiteit met gefronst voorhoofd en een afwerend gebaar naar links voldoende. Dan heft ge uw rechter prijzend omhoog en spreekt gezalfd het woord „pluraliteit“ uit! Want ik ken mijn pappenheimers daar bij u wel en vermoed dat de schoen ook daár wat wringt.“

Ik, herzeg, „als er geen andere geest vaart óók in dit blad“, dan zijn de offers, die om den vrede zijn gebracht, vergeefsich geweest.

Intusschen: de één critiseert, de ander railleert, de derde argumenteert. Ga maar door, amice Feenstra!

K. S.

Hulp opleiding predikant Argentinië.

Volgens verleden week gegeven belofte thans de nadere detail-opgave; onder zeer hartelijken dank ontving ik volgende giften voor bovengemeld doel, de meeste voorzien van leuke bijschriften, alle in terugslag op het feit der afsluiting van deel I der Catechismusverklaring: van J. B. te R. (ter hand gesteld na preek Oosterkerk, aldaar) f 10,—; J. H. te Den Haag f 1,—; B. P. D. te Hillegersberg f 1,—; Dr. A. L. C. K. te W. f 1,—. Deze zijn de giften, die ik reeds verleden week op 'toeg had.

Daarna kwam nog in: van A. B. Gan te Z. H. f 150; van D. J. R. te (plaatsnaam op verzoek weggelaten) f 075; van R. K. te Leeuwarden f 150; van W. L. v. A. te Amsterdam—C. f 250; G. S. te Rotterdam—Delfshaven (op zijn 18en verjaardag!) f 1,—; R. te L. (op verzoek geen nadere aanduiding) f 2,—; F. B. te Haarlem f 250; J. C. H. te Rotterdam—Delfshaven, Zondagavond overhandigd) f 250; J. W. Br. te Hoogeveen f 1,—; J. J. v. d. W. te Sliedrecht f 1,—.

Gaarne betuig ik mijn groote ingenomenheid en erkentelijkheid voor deze spontane bijdragen, en voor de waardeering, die bijna allen inzake de directe aanleiding voor mijn verzoek (Catechismusbijlage) aan den dag lieten komen. Eigenlijk was het maar een „losse inval“, toen ik bij de verantwoording van de gift van D. K. te K., die juist in de week na beëindiging van het eerste deel inkwam, het denkbeeld opperde. Maar de uitkomst heeft me verblijd. Intusschen, er kan nog altijd meer bij; mochten er nog meer helpers zijn, dan van harte gaarne. Deze verantwoording sluit ik op Dinsdagavond af.

K. SCHILDER, Giro 127278.

Geen nieuwe weg.

Ina Boudier-Bakker: Aan den grooten weg. — P. N. van Kampen & Zoon, N.V., A'dam.

Door haar eerste, en voornaamste werken, is Mevrouw Ina Boudier-Bakker een der beste tegenwoordigsters geweest der realistische roman-kunst van de 80'er beweging. Haar beschrijvings-kunst en psychologische analyse gaven een duidelijk beeld van de menschen en hun beslommingen, zooals zij die zag.

Natuurlijk zal elke roman een subjectief karakter dragen, ondanks zijn epischen stijl, maar het realisme van het begin onzer eeuw, dat zoo gaarne zich den schijn gaf van onbevooroordeelde beschouwing van menschen en dingen, was in het geheel niet, wat het scheen. Immers het bekeek de wereld wel degelijk vanuit een bepaald gezichtspunt, een levensbeschouwing, die voortspoot uit de filosofie van het eind der vorige eeuw, en die zeer ongodsdienstig en pessimistisch was.

Het beeld van mensch en maatschappij dat voor ons oprijst uit die, nu bijna alle verouderde romans, is gespeend van alle idealisme. Sommigen beschreven met ijzige uitvoerigheid het uitzichtloze leven der maatschappelijk misdeelden, anderen met niet minder zwarte tinten de geestelijke armoede der beter gesitueerden, die nog schrijnender is dan de materiële.

De titel van een der bekendste oudere werken van Ina Boudier-Bakker, „Armoede“, past volkomen bij den inhoud van dien roman, waarmee zij zich aansloot bij de genoemde realisten. Nooit echter schreef zij stuitende tafereelen, steeds bewoog haar kunst zich in hoogere kringen, maar de nasmaak was niet minder pessimistisch. De hoogere waarden, die zij haar personen meegaf, welyaart, intellect, kunstzinnigheid of liefde, vermochten geen kleur te geven aan het grauwe leven, zij konden hoogstens tijdelijk dat leven verfraaien, doch gaven geen uiteindelijke bevrijding. Integendeel, het maakte de levenstragiek benauwender, daar zij niet in staat waren het wreede

pessi-
naar
Ool-
deur-
speel-
religi-
aan c-
kan v-
pessi-
ding
De
rom-
„Vrou-
kijk.
vorst-
tragi-
geest-
zijn f-
talent-
tische-
scher-
sche c-
maar
Met
naar
maats-
wer,
van o-
den f-
de nie-
aanpa-
Het
hotel
hum f-
een v-
niet a-
bedrij-
leidin-
staan
verke-
kunne-
zaken
jonge-
nen c-
opgekl-
mater-
sion f-
we d-
ten o-
niel
hartst-
van d-
den h-
vlak
geren-
leven.
Vee-
huizen
verdw-
keling
namet
ook d-
ter. F-
moder-
afgesn-
terugt
weg o-
Men l-
en in
maar
plaats
riele
De
pensio-
de we-
wegen
drift b-
met J-
lijken,
groot-
jongen
den. D-
drang
haar,
van ad-
aan ee-
groot-
boven
een zij
bevred-
minge-
Het
mensch-
indruk
leven.
behept
hem w-
lisme.
Frise-
het or-
ondan-
vol zu-
ging, d-
zenden
huis k-
aan de
wijzing
diens
der be-
Hun g

het advies
iet bewijst.
geeft op de
gen, want
de offers,
is dit van
en andere
dacteur dit
ds D. J.
eens 't vol-

n, om wat
te zeggen:
te-woorden,
k uitkomen,
dt voor de
e. Eigenlijk
riformi-
und gebaar
schter prij-
d „plurali-
rs daar bij
daar wat

óók in dit
in gebracht,

alleert, de
senstrat
K. S.

a de nadere
ontving ik
aeste voor-
op het feit
verklaring:
Oosterkerk;
B. P. D. te
f 1.— Deze
r 'toog had:
Z. H. f 150;
weggelaten)
W. L. v. A.
—Delfshaven
(op verzoek
riem f 250;
avond over-
— J. J. v. d.

heid en er-
en voor de
ecte aanlei-
e) aan den
een „losse
de gift van
ing van het
e. Maar de
r kan nog
zijn, dan
shut ik op
ro 127278.

INST

grooten weg.
N.V., A'dam.

werken, is
beste ver-
he roman-
schrijvings-
eën duid-
beslomme-

tief karak-
maar het
zoo gaarne
deelde be-
was in het
tel bekeek
epaald ge-
die voort-
der vorige
pessimis-

ij dat voor
uderde ro-
Sommigen
st uitzicht-
lden, ande-
geestelijke
nog schrij-

re werken
past vol-
, waarmee
sten. Nooit
steeds be-
gen, maar
istisch. De
en meegaf,
liefde, ver-
el grauwe
leven ver-
bevrijding.
iek benau-
het wreede

pessimisme te doorbreken en uitzicht te openen naar het licht.

Ook haar groote sociale roman „De klop op de deur”, is van den zelfden geest doortrokken. Wel speelt de godsdienst daarin een rol, maar het religieuze element is zoo zwak, zoo gebonden aan conventies, dat het geen voldoende tegenwicht kan vormen en eerder door zijn onvermogen het pessimistische beeld verdiept, dan dat het bevrijding kan brengen.

De onverwachte wending tot den historischen roman, of liever het z.g. „vie romancée” van „Vrouw Jacob” bracht geen veranderden levenskijk. De diepe, zuiver vrouwelijke liefde van de vorstin Jacoba, kon haar leven niet redden van tragischen ondergang. Het leek wel of geen enkele geestelijke kracht den mensch kon behoeden tegen zijn fatalistisch bepaalden levensloop. Het groote talent van de schrijfster zag nergens een idealistische uitkomst; zij wekte bewondering door haar scherpe psychologische waarneming, haar grootse ontwerpen en haar rijk uitbeeldingsvermogen, maar liet toch een groote onbevredigdheid achter.

Met haar nieuwste boek gaat de schrijfster terug naar haar vroegere genre, den psychologisch-maatschappelijke roman. Alleen is de opzet nieuwer, het gegeven is ontleend aan de verhouding van den mensch tot het moderne verkeer. „Aan den grooten weg” bespreekt een probleem, dat de nieuwe verkeersweg opwerpt: het zich moeten aanpassen aan de eischen van den nieuwen tijd.

Het boek bevat de geschiedenis van twee huizen, hotel „De Leeuw” en pension „Welgelegen” met hun bewoners. De hotelier en zijn vrouw hebben een vervallen hotel weten op te werken, soms met niet al te kieskeurige middelen, tot een bloeiend bedrijf, in de schaduw waarvan het pension, onder leiding van een heminnelijke oude vrouw, zijn bestaan voortsleept. Voor beide wordt de nieuwe verkeersweg, om het dorp heengeleid, fataal. Zij kunnen zich niet handhaven tegenover de nieuwe zaken langs den grooten weg, omdat zij geen jonge krachten bezitten, die een nieuwe zaak kunnen oprichten. Een zoon van den hotelhouder, opgeleid in het buitenland, wil zich niet in het materiële leven storten, het meisje uit het pension is te jong als de kans schoon staat. Zoo zien we deze twee bedrijven, eertijds elkaars rivalen, ten ondergang neigen. Het moderne verkeer vernietigt iets moois in het stille dorp, ondanks den hartstochtelijken ijver en de liefdevolle verzorging van de eigenaars. De doodelijke aanrijding van den hotelier door een auto op den grooten weg, vlak voor het nieuwe restaurant van zijn vroegeren kellner, vervult de tragiek van het moderne leven.

Veel dramatischer dan het ondergaan der beide huizen, hoe geladen ook met weemoed over het verdwijnen van het rustieke leven, is de ontwikkeling der persoonsgeschiedenis. Lag reeds in de namen der beide huizen een zekere symboliek, ook de nieuwe weg draagt een symbolisch karakter. Eenerzijds is het een nuchter feit uit den modernen tijd, dat de groote verkeerswegen, de afgesneden dorpen in een verlamdend isolement terugbrengen, maar anderzijds voert zoo'n reëelen weg ook het menschenleven langs nieuwe banen. Men kan zich afwenden van het moderne leven en in zijn isolement een nieuw levensdoel vinden, maar men kan zich ook met volle energie een plaats zien te veroveren aan dien weg om materiële en geestelijke winsten zelfs te behalen.

De jongen uit het hotel, en het meisje uit het pension, worden de dragers der nieuwe ideeën die de weg brengt. In hun leven kruisen zich de wegen. Zij, met een onuitblusschijken levensdrift bezield, meent een tijdlang door een huwelijk met Johannes, het ideaal te kunnen verwezenlijken, een nieuw bestaan op te bouwen aan den grooten weg. Doch hij, de stille, menschevriende jongen, kan dat leven niet als levensdoel aanvaarden. Door haar vurige liefde en geweldigen levensdrang afgeschrikt, breekt hij zijn verhouding met haar, om zich te gaan wijden aan de verzorging van achterlijke kinderen. Hij kan zijn liefde niet aan een mensch, of een gezin binden, zij eischt grooter ruimte en verkiest misdeelde kinderen boven het gezonde meisje. In zijn isolement, aan een zijweg van den levensweg, vindt hij rust en bevrediging, ver van alle materialistische stroomingen.

Het is merkwaardig, hoe idealistische jonge menschen in de nieuwere literatuur, dikwijls den indruk geven van slappelingen in het werkzame leven. Ook de Johannes-figuur uit dit boek, is behept met een groote dosis levensschuwheid, die hem weinig sympathiek maakt ondanks zijn idealisme.

Frisch en aantrekkelijk is de figuur van Corrie, het onafhankelijke, toemeloos energieke meisje, ondanks haar zeer materialistische streven toch vol zuiver vrouwelijke liefde. Het geeft bevrediging, dat zij eindelijk slaagt, dat zij ondanks duizenden moeilijkheden, eindelijk een vervallen landhuis kan ombouwen tot een hyper-modern hotel aan den grooten weg bij haar dorp. Na de afwijzing van Johannes vindt zij haar geluk met diens broer, haar vroegeren speelmakker, minder begaafd, maar bezield door het zelfde ideaal. Hun gelukkig huwelijk onttrekt aan hun leven

den al te materialistische tendens eenigszins.

Toch is de schrijfster het minst geslaagd met de teekening van Corrie's levensloop. Nooit toch zou zij uit eigen krachten haar doel bereikt hebben. Even lijkt het, alsof de schrijfster hier een anderen „nieuwen weg” beoogt, door de prachtfiguur van de grootmoeder, wier geestelijk leven, meer aangeduid dan beschreven, haar boven het jachtig leven met zijn op- en ondergangen, uitheft. Haar invloed op Corrie is geestelijk zeer gering, deze gaat haar eigen weg en slaagt tenslotte alleen door de erfenis van een rijken oom uit Indië.

Deze oplossing verlaagt Corrie's slagen tot een gewoon, alledaagsch geval van succes in het leven. De slot-pagina, waarin de schrijfster ineens Corrie ook den weg laat gaan, dien Grootje en Johannes trok, den weg die naar omhoog voert, boven het harde vechten om een goed bestaan uit, is meer een verrassing voor den lezer, dan een noodzakelijk gevolg van het verhaal. Nergens heeft zij getoond, dat haar hart „brandende was in haar” naar een hooger ideaal. Zij is slechts geslaagd in haar streven, ondanks zich zelf en haar weg wordt als belangrijker geteekend dan die der anderen, die omkwamen of wegvluichten naar de zijpaden van het leven. Dit geeft ook aan dit boek weer het cachet van geestelijke armoede. De verkeersweg is van grooter belang, dan „de groote weg”, waarvan de schrijfster de beteekenis heeft gevoeld, maar die bij haar geen voorrangsweg is geworden.

Zoo heeft Mevr. Boudier-Bakker een interessant boek geschreven, waarin zekere problemen van het moderne leven goed beschreven zijn, maar dat in geestelijk opzicht te kort schiet. Het hoogere ideaal wordt belichaamd in een oude vrouw, door het rusteloze, zakelijke leven van haar plaats gedrukt en een dweependen jongen, die zijn roeping vervult aan den zijweg, alsof er op den grooten weg geen plaats voor was. Dat is het teleurstellende in dit overigens mooie boek.

Gron.

H. S.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Tuberculose.

III. (Slot.)

Zoals wij reeds in een vorig artikel zagen, komt tuberculose niet alleen voor bij den mensch, maar ook bij de dieren, zowel warm- als koudbloedige. Spontane tuberculeuse infecties kunnen alle diersoorten treffen en als van zelf doet dan de vraag op in hoeverre hiervan schadelijkheid is te verwachten voor den mensch. In 't algemeen kunnen wij zeggen, dat dit gevaar zeer gering is te achten. Het meest verbreid en praktisch meest belangrijke is de rundertuberculose. De verwekkers, die uit de ziekteproducten van de runderen kunnen worden gekweekt, toonen constante verschillen aan met die der menschen en op grond daarvan maken wij nog onderscheid tusschen het type voorkomend bij den mensch en bij de runderen. Het eerste noemen wij typus humanus en het tweede typus bovinus. Weliswaar kunnen de menschen door de typus bovinus geïnfecteerd worden door het nuttigen van vleesch, melk of melkproducten, afkomstig van tuberculeuse runderen, maar die kans is gering door de overal in ons land ingevoerde strenge keuringsdiensten. Bovendien kunnen wij door koken of pasteuriseeren de melk ziektekiemvrij krijgen.

Bij onze kleine huisdieren komt tuberculose ook voor, doch in dier mate, dat praktisch hier al heel weinig gevaar van valt te duchten. Natuurlijk blijft het zeer verstandig in verdachte gevallen onder deze dieren een deskundige te raadplegen.

Nog een ander type, eveneens voor den mensch van geringe beteekenis, is de typus gallinaceus. Deze vorm van tuberculose komt voor bij gevogelte, voornamelijk kippen en duiven. Een heel enkelen keer is het gezien dat deze vorm een huidtuberculose bij den mensch heeft verwekt.

Wij weten dat de tuberculeuse besmetting van den mensch vrijwel altijd van menscheelijken oorsprong is, zelden van de tuberculose van het rund, dank zij de vele verplichte maatregelen, vooral op hygiënisch gebied op dit terrein. Bij de bestrijding van de tuberculose moeten wij hier rekening mede houden.

Uitermate belangrijk is het zich bijtijds bij verdachte verschijnselen te laten onderzoeken en zoonodig onder behandeling te blijven. Daar is het meeste succes van te verwachten. Immers het is bekend dat tuberculose niet ongeneeslijk is, maar bij tijdige behandeling er alle redenen voor zijn een algeheele en blijvende genezing te kunnen verwachten. Daartoe moet de patiënt zelf medewerken. Foutief is het een lijder aan deze ziekte van zijn kwaal onwetend te laten. Natuurlijk kan deze mededeeling een deceptie geven, maar dit laatste weegt zeker niet op tegen het geheimhouden. Het is een plicht van den zieke tegenover zichzelf en de samenleving actief deel te nemen aan den strijd

tegen deze ziekte. Dan zal hij ook begrijpen, waarom hij zijn gelaat bij hoesten en niezen moet bedekken en zijn sputum niet ergens op den grond mag deponeren. Dan zal het ook de moeders met open longtuberculose duidelijk zijn waarom zij hun kinderen niet mogen zoogen. Het isolement zal dan gemakkelijker te dragen zijn, wetende dat een verkeerd toegepaste liefde hun geliefden ernstige schade kan berokkenen. De eigenlijke behandeling late men aan zijn arts over. Met het trias: zuivere lucht, rust en goede voeding, hoewel op zichzelf zeer belangrijk, komt men zonder meer niet uit. Kwakzalverij in 't algemeen, maar hier in het bijzonder, kan onnoemelijk veel ellende veroorzaken. Daar deze ziekte een bij uitstek chronisch karakter heeft, wordt heel veel van de geesteskracht van den patiënt geveerd. Daarom moeten wij dan ook het ziekenvertrek bij liggende patiënten wel hygiënisch, maar niet kaal ongezellig maken. Wij moeten niet alleen zorgen dat de zon ongestoord kan binnentreden, maar ook voor een goede ventilatie door hoog opschuivende of open-slaande ramen, waarvoor dan nog weer muggengaas geplaatst moet worden. Naast zijn eigenlijke doel geeft het bovendien nog minder koude van buiten en dus minder prikkeling der slijmvliezen. In den winter moet een goede verwarming bij open ramen, liefst niet door petroleum of gasstellen aanwezig zijn. Het onaangename gevoel van kille lakens kan men tegen gaan door het gebruik van dunne moltondekens. Smalle bedden zijn warmer dan breede en verdienen derhalve de voorkeur. Alles wat stof opvangt of het licht beneemt moet uit de kamer geweerd worden. Maak overigens de kamer zoo gezellig mogelijk. 't Bed moet zoo geplaatst worden, desnoods op klossen, dat men gemakkelijk liggend, naar buiten kan kijken. Half zittend is erg vermoeiend. Om dezelfde redenen neemt men een leestafel, met behulp waarvan het mogelijk is liggende te lezen of knutselwerk te verrichten. Niet alleen het bereiden, maar ook het opdienen van het eten voor de patiënten vereischt zorg. Bedenk wel dat — zij het ook met de beste bedoelingen gedaan — een onsmakelijk hoog opgestapeld bord met eten, voor een niet gragen eler weerzinwekkend is. Laat ook de keuze der spijzen vol van aandacht hebben. Groote hoeveelheden melk en eieren bevorderen het gestelde doel niet, evenmin als de rauwkost. Vooral het laatste heeft bij het publiek grooten opgang gemaakt dank zij vooral de loeken-reclame voor de zoogenaamde „zonlichtspijzen” ook al heeft men niet het flauwste idee wat de zon hiermede te maken heeft noch eenig begrip in hoeverre koken en toebereiding invloed kunnen hebben op het vitamengehalte.

De vraag die steeds gedaan wordt, of de patiënt thuis kan blijven of naar een ziekenhuis of sanatorium op de heide, aan zee of in 't gebergte moet, is zoo zonder meer niet uit te maken. Dit hangt van te veel factoren af als sociale, hygiënische, financiële omstandigheden en niet het minste ook van den lichamelijken en geestelijken toestand van den patiënt. Ieder geval moet door den arts afzonderlijk bezien worden. Vast staat, dat een goede kuur thuis — vooropgezet dat de woning aan de te stellen eischen voldoet — onder leiding van een arts gedaan kan worden.

Veel over dit onderwerp en wel speciaal over de bestrijding van de tuberculose zou nog te schrijven zijn. We denken hierbij vooral aan het nuttige werk der consultatiebureaux voor tuberculose en ook aan de inrichtingen voor een goede nazorg der zieken. Het zou ons echter te ver voeren. De bedoeling is geweest in 't kort te vermelden wat tuberculose is en tevens hoe bij goede en tijdige behandeling genezing kan volgen. Toch zou het geheel verkeerd zijn, zijn vrouwen in den goeden afloop dezer ziekte geheel alleen op des menschen hulp te baseeren. Wat voor ons onmogelijk is, is mogelijk bij God. Het is Gods vrijmachtig welbehagen den eenen mensch deze ziekte te geven en den anderen van plagen te verschoonen. Niemand onzer kan ook maar één dag van zijn leven op gezondheid aanspraak maken. Daarom legde dan ook de zieke voor alles vol vertrouwen zijn lot in de handen van Hem, Die een volkomen genezing kan geven van alle benauwende kwalen op deze aarde.

H.

K. H.

HET BOEK VAN DE WEEK

Europa en de Oostersche ziel.

I.

Europa und die Seele des Ostens, von Walter Sombart, Hoogleraar te Riga. — Uitgave van het Vita Nova-Verlag te Luzern.

Naar ik meen, mag in ons actueele blad, dat naar alle zijden ons oriënteeren wil, een bespreking van dit uiterst-belangwekkende boek niet achterwege blijven. De inhoud van dit artikel moge deze inleidende opmerking rechtvaardigen.

Ik noemde dit boek uiterst-belangwekkend. Inderdaad, wie zal dit tegenspreken, als hij van dit boek kennis genomen heeft? Het boeit den lezer